

สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม
ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชน

THE INVOLVEMENT OF CIVIL SOCIETY IN HELPING CHILDREN,
WOMEN, THE ELDERLY AND PEOPLE WITH DISABILITIES IN THE COMMUNITY

กิตฺติเชต ไกรवास
KITTACHET KRIVART
วัลลภ ศัพพ์พันธุ์
VALLOP SUPTHUN
อาภาภรณ์ สุขหอ
ARPAPORN SOOKHOM

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
GRADUATE SCHOOL OF PUBLIC ADMINISTRATION, BURAPHA UNIVERSITY
จังหวัดชลบุรี
CHONBURI

บทคัดย่อ

การศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงต้นแบบ (Exploratory Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน ทำการศึกษาใน 5 จังหวัดจากทั้ง 5 ภาค ประกอบด้วย 1) ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดบุรีรัมย์ 3) ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง 4) ภาคกลาง จังหวัดเพชรบุรี และ 5) ภาคใต้ จังหวัดสงขลา โดยพื้นที่ศึกษาเป็นจังหวัดที่มีสถิติปัญหาสังคมในกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการอยู่ในระดับสูง และมีกิจกรรมของภาคประชาสังคมในการให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการที่โดดเด่น (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) การศึกษาใช้วิธีการแบบผสมทั้งการวิจัยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นตัวแทนของภาคประชาสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชนยังมีค่อนข้างน้อย โดยการมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่เฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ประสบปัญหาในบางกลุ่ม หรือในบางพื้นที่เท่านั้น อาทิ ในจังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการมีส่วนร่วมจำกัดอยู่เฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กเร่ร่อนและ ผู้พิการในเขตเมือง และกลุ่มสตรีผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูง ในจังหวัดบุรีรัมย์กิจกรรมการมีส่วนร่วมจำกัดอยู่เฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กไร้ที่พึ่งพิง กลุ่มสตรีและผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท เป็นต้น ปัญหาสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เกิดจากกลไกของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องนี้ขาดการเชื่อมต่อที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการเชื่อมต่อในแนวตั้งระหว่างหน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอและท้องถิ่น และการเชื่อมโยงในแนวนอนกับภาคประชาสังคมที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนและแบ่งเบาภาระของหน่วยงานภาครัฐ จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ได้นำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเป้าหมายร่วมและแผนแม่บทระดับจังหวัดในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ 2) การสร้างกลไกในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาสังคมและอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม 3) การบริหารจัดการทรัพยากรและความเชี่ยวชาญของเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ 4) การส่งเสริมการพัฒนาบทบาทของภาคประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อพัฒนาสังคมให้ครอบคลุมการช่วยเหลือในทุกกลุ่ม และ 5) การเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม, การช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ

ABSTRACT

This study was an exploratory research with the aim to explore and analyze the situation on the involvement of civil society in helping children, women, the elderly and people with disabilities in the community. The study was conducted in 5 regions; 1) Northern; Chiang Mai 2) Northeastern; Buriram 3) Eastern; Rayong 4) Central; Phetchaburi 5) Southern; Songkhla. The regions that the study was conducted were regions with high statistics of social problems among children, women, the elderly and people with disabilities and there striking civic sector activities on assistance for women, children, the elderly, and people with disabilities is. (Office of social Development and Human Security Standards, 2012) The study used a combination of documentary research, focus group, and in-depth interview conducted with the key informants that represent the civil society and the relevant authorities in the study areas.

From the study, it was found that the involvement of civil society in helping children, women, the elderly and people with disabilities in the community was relatively small. The participation was limited to assisting some group in trouble or in some areas such as in Chiang Mai; the participation activities are limited to assisting the street children, the disabled in urban areas and disadvantaged women in highland. Buriram participation activities are limited to assisting children without parents, women, and the elderly in rural areas, etc. The key issue in strengthening the civic sector participation begins with the mechanism of state responsibility lacking effective connections, the vertical connections; district and local connections and horizontal connection; connection with the civic sector to support and help alleviate the burden of the public sector. The findings have led to the formulation of strategies to strengthen the civic sector participation; 1) the development of a common goal and the master plan on helping children, women, the elderly, and people with disabilities 2) creating a connection mechanism for the participation of the public sector, civic sector, and volunteering for social development 3) management of resources and expertise of a network of assistance 4) promoting the development of the role of civic sector and business sector organizations for the assistant development to cover all groups, and 5) strengthening the incentive for the agencies in all sectors for helping children, women, the elderly and the disabled.

Keywords : Involvement of civil society, Helping children women the elderly and people with disabilities

บทนำ

การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน เป็นภารกิจสำคัญที่รัฐบาลของทุกประเทศต้องเร่งดำเนินการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจหรือทางด้านการเมืองการปกครอง ในส่วน ของประเทศไทยนั้นแม้ว่ารัฐบาลในทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยได้มีการกำหนดไว้เป็นนโยบายหลักที่มีสาระสำคัญ สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ที่จะมุ่งพัฒนาและเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดีและสังคมที่ดีให้แก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวนี้คือการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในการพัฒนา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ ให้ได้รับ

โอกาส ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในด้านการศึกษา การบริการสุขภาพอนามัย การสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการ การอาชีพและในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักนโยบายและกลยุทธ์ศาสตร์, 2556) เนื่องจากคุณภาพชีวิตที่ดีและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่ดี ของประชาชนนั้น จะเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนา ประเทศในทุกๆ ด้าน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจหลักในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต ของรัฐบาล โดยได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคประชา สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายและ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมแบบบูรณาการ เพื่อให้ประชาชน

และทุกภาคส่วนได้ร่วมด้วยช่วยกันดูแลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยงานภายในกระทรวงที่ได้ร่วมขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวนี้คือ สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2556) ในภารกิจดังกล่าวของกระทรวงเท่าที่ผ่านมาพบว่า ทั้งในส่วนของภาคประชาสังคม องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม และอาสาสมัครเพื่อสังคมยังมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ประสบปัญหาหรือมีความเดือดร้อนค่อนข้างน้อย โดยการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ของภาคประชาสังคมในแต่ละพื้นที่ ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะในบางกลุ่มที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือของแต่ละองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้าไปดำเนินงานในพื้นที่ โดยบางองค์กรอาจเน้นไปที่กลุ่มเด็ก บางองค์กรเน้นไปที่กลุ่มผู้สูงอายุ หรือบางองค์กรอาจเน้นไปที่กลุ่มผู้พิการ เป็นต้น นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนมนุษย์ของภาคประชาสังคมยังจำกัดอยู่เฉพาะในเขตพื้นที่เมืองเขตหรือพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักของแต่ละกลุ่ม ชมรม มูลนิธิ สถาบันและชุมชนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

จากสภาพปัญหาในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตของรัฐบาล ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ซึ่งพบว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในเรื่องดังกล่าวยังมีค่อนข้างน้อยและมีข้อจำกัดในหลายๆ ส่วน อย่างไรก็ตามในบางจังหวัดนั้นกลับพบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในเรื่องดังกล่าวนี้ค่อนข้างโดดเด่น ทั้งในด้านจำนวนกิจกรรมและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมของภาคประชาสังคม อาทิ เชียงใหม่ เชียงราย เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี บุรีรัมย์ ระยอง สงขลา เป็นต้น (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคมในพื้นที่ต้นแบบ (Best Practice) ข้างต้น เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดกลยุทธ์และมาตรการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน ให้แก่หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวนี้ได้นี้ไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้องค์ความรู้และกลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน
2. ได้นวัตกรรมใหม่ด้านการส่งเสริมประชาสังคมและการพัฒนาสังคมของภาคประชาสังคมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปขยายผลและต่อยอดได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงต้นแบบ (Exploratory Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษา ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารของหน่วยงานภาคประชาสังคมที่ดูแลรับผิดชอบโครงการด้านการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน
2. ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดจาก 5 ภาคที่มีสถิติของปัญหาสังคมในกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการอยู่ในระดับสูง และองค์กรภาคประชาสังคมได้ดำเนินกิจกรรมด้านการให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนมีผลงานให้เห็นอย่างประจักษ์ชัดและเป็นพื้นที่ที่มีนวัตกรรมต้นแบบการดำเนินงานที่ดีและสามารถเป็นแบบอย่างนำไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ได้ (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555)

พื้นที่ศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย 1) ภาคเหนือ : จังหวัดเชียงใหม่ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดบุรีรัมย์ 3) ภาคตะวันออก : จังหวัดระยอง 4) ภาคกลาง : จังหวัดเพชรบุรี และ 5) ภาคใต้ : จังหวัดสงขลา

3. ศึกษาเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง โดยเมื่อได้พื้นที่ศึกษาด้านแบบ (Best Practice) ทั้ง 5 แห่งแล้ว คณะวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการด้านการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน โดยจะใช้วิธีการแบบผสมผสานดังนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้คำถามแบบไม่มีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ดูแลรับผิดชอบโครงการด้านการช่วยเหลือชุมชนและสังคมในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนของภาคประชาสังคม ตัวแทนของอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมและตัวแทนขององค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

3.1.1 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดบุรีรัมย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดระยองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.1.4 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพชรบุรีและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.1.5 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.1.6 ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์

3.1.7 ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านหมู่บ้านบุขี้เหล็ก อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

3.1.8 ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนบ้านเนินสมบูรณ์ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกะเลง จังหวัดระยอง

3.1.9 ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกเยาวชนเกษตร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.1.10 ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านบ้านปากอ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.1.11 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในพื้นที่ของมูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท

3.1.12 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในพื้นที่ของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

3.2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยใช้วิธีการระดมความเห็นและการอภิปรายในประเด็นหรือคำถามที่ตัวแทนคณะวิจัยที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมได้ป้อนให้กับเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการในชุมชนและตัวแทนของชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยดังนี้

3.2.1 เป็นกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการในชุมชนที่ได้รับประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินโครงการด้านการช่วยเหลือชุมชนของภาคประชาสังคม หรือ

3.2.2 เป็นกลุ่มผู้นำหรือประชาชนในชุมชนที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินโครงการด้านการช่วยเหลือชุมชนและสังคมของภาคประชาสังคม

3.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตการณ์ในช่วงการดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านช่วยเหลือชุมชนและสังคมของภาคประชาสังคม

4. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อคณะวิจัยได้ดำเนินการศึกษาเชิงปฏิบัติการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาดังแบบทั้ง 5 แห่ง แล้วจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ตามกรอบของวัตถุประสงคด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ของพื้นที่ศึกษาดังแบบทั้ง 5 แห่ง จากนั้นจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) เพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่างในการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในพื้นที่ศึกษาดังแบบทั้ง 5 แห่ง และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยหลังจากที่คณะวิจัยได้สัมผัสกับข้อมูลสำคัญในการศึกษา คณะวิจัยจะสร้างข้อสรุปย่อยที่เป็นข้อสรุปชั่วคราวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน จากนั้นจึงทำการเชื่อมโยงข้อสรุปย่อยต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

1. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในภาพรวมของ 5 จังหวัดต้นแบบ

ผลการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในทั้ง 5 จังหวัด โดยทำการวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมจากข้อมูลสถิติขององค์กรภาคประชาสังคมที่มาจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชน ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาพรวมของสถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ ใน 5 จังหวัดต้นแบบ

จังหวัด	จำนวนองค์กรสาธารณประโยชน์ (แห่ง)	จำนวนองค์กรสวัสดิการชุมชน (แห่ง)	รวม (แห่ง)
1. จังหวัดเชียงใหม่	361	11	372
2. จังหวัดบุรีรัมย์	80	195	275
3. จังหวัดระยอง	37	25	62
4. จังหวัดเพชรบุรี	28	300	328
5. จังหวัดสงขลา	374	205	579

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พฤศจิกายน 2556.

ผลการศึกษาพบว่า ในจังหวัดสงขลาเมืองครุภาคประชาสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมมากที่สุด 579 แห่ง โดยเป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 374 แห่ง และองค์กรสวัสดิการชุมชน จำนวน 205 แห่ง ส่วนจังหวัดเพชรบุรีเมืองครุภาคที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมรองลงมา โดยเป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 28 แห่ง และองค์กรสวัสดิการชุมชน จำนวน 300 แห่ง

2. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่

2.1 ผลการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมในด้านปริมาณของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีจำนวนมูลนิธิ สมาคม ชมรม องค์กรภาคเอกชน ที่ได้รับการรับรองขึ้นเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งหมด 361 แห่ง และเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนทั้งหมด 11 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

2.2 ผลการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่โดดเด่นของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่มีดังนี้

2.2.1 ประชาชนในหลายพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน จัดตั้งกองทุนเงินออมวันละบาท ซึ่งสมาชิกจะออมวันละ 1 บาท และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมสมทบอีกส่วนหนึ่ง ปัจจุบันมีการจัดตั้งแล้ว 125 ตำบล จากทั้งหมด 204 ตำบล กองทุนเงินออมวันละบาทจะให้บริการในเรื่องสวัสดิการของคนในชุมชน ครอบคลุมทั้งกรณีเกิด แก่ เจ็บ ชราภาพ และตาย

มีการจัดสวัสดิการให้โดยตรงทั้งในรูปแบบเงินและสิ่งของ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

2.2.2 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ในทุกตำบลของจังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการประสานการทำงานกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ในการช่วยเหลือ ติดตาม เฝ้าระวังปัญหาสังคมในพื้นที่ชุมชนตำบลของตน โดยเมื่อพบปัญหาจะเป็นหน่วยแรกที่ทำหน้าที่ลงไปติดตามและแก้ไข ปัญหา กิจกรรมที่โดดเด่นของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นกิจกรรมให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนที่ขายดอกไม้และขายพวงมาลัยตามสี่แยกต่างๆ กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาสังคมที่ชื่อว่า “Big Brother” ได้นำเด็กเร่ร่อนเข้ามาทำกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ อาทิ ดนตรีบำบัด โดดหอ เป็นต้น เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทำให้เด็กกลับมาสนใจเรียนหนังสือและสนใจอนาคต นอกจากนี้อาสาสมัครพัฒนาสังคมยังได้เข้าไปดูแลกลุ่มสตรีผู้ด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงที่ประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก โดยเข้าไปอบรมวิธีการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น และการอบรมอาชีพเพื่อให้สตรีกลุ่มดังกล่าวนี้สามารถหารายได้ด้วยตนเองและดูแลครอบครัวได้

2.2.3 มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบทและบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคนพิการและผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้เข้าไปดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนักเรียน ที่โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระราชานุบาล และร่วมกับเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินโครงการ “ซีพีเอฟ คีนสุข ผู้สูงวัย” โดยนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและเงินสดไปมอบให้แก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนและไม่มีบุตรหลานดูแล

3. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในจังหวัดบุรีรัมย์

3.1 ผลการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมในด้านปริมาณของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และพิการในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีจำนวนมูลนิธิ สมาคม ชมรม องค์กรภาคเอกชน ที่ได้รับการรับรองขึ้นเป็น องค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งหมด 80 แห่ง และเป็นองค์กร สวัสดิการชุมชน ทั้งหมด 195 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

3.2 ผลการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่โดดเด่นของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และ คนพิการในจังหวัดบุรีรัมย์มีดังนี้

3.2.1 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว และพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อ แก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ด้วยการเข้าไปอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการคุมกำเนิดตามสถานศึกษาและชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการประสานระหว่างโรงพยาบาลและพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับกรณีที่แม่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมและ คลอด ซึ่งสามารถเข้าสู่โครงการรับฝากเลี้ยงเด็กที่แม่ยังไม่ พร้อม โดยมอบให้ทางรัฐช่วยเหลือดูแลจนกว่าแม่จะมีความ พร้อม มีงานทำและสามารถนำลูกกลับไปเลี้ยงได้

3.2.2 ชมรมคนพิการทุกประเภทร่วมกับ ชมรมคนตาบอด ชมรมคนพิการออทิสติกและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมมือกันจัดโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพ ทางอาชีพให้กับคนพิการ อาทิ การทอเสื่อ จักสาน ทอผ้า นวด แขนไทย และอบรมการเขียนโครงการเพื่อขอกู้ยืมเงินไป ประกอบอาชีพ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีรายได้และมีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่เป็นภาระแก่ ครอบครัวและสังคม

3.2.3 สมาคมผู้สูงอายุจังหวัด ได้สนับสนุน การจัดโครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยเน้นอาชีพที่ผู้สูงอายุ ถนัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา และ ส่งเสริมการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่และปลาให้เป็นรายได้เสริมช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุยังได้ร่วมกับ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งศูนย์พัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในทุกอำเภอ เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่ม ผู้สูงอายุได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น

3.2.4 มูลนิธิสาธิตา มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบท กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมราชทัณฑ์และสถาน สังเคราะห์เอกชน ได้ร่วมกันนำเด็กไร้ที่พึ่งพิง เด็กจาก ครอบครัวยากจนที่ไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตรและเด็กที่มารดา คลอดในขณะที่ต้องโทษในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ นำไปอยู่ กับครอบครัวในพื้นที่โครงการเพื่อเลี้ยงดูเด็กผู้ด้อยโอกาสให้ เติบโตในสภาพแวดล้อมชุมชนที่เอื้อต่อการมีวิถีชีวิตที่ดีงาม พร้อมกับการได้รับการศึกษาจนสามารถประกอบอาชีพได้

4. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดระยอง

4.1 ผลการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมใน ด้านปริมาณของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ ในจังหวัดระยอง พบว่า มีจำนวนมูลนิธิ สมาคม ชมรม องค์กรภาคเอกชน ที่ได้รับการรับรองขึ้นเป็น องค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งหมด 37 แห่ง และเป็นองค์กร สวัสดิการชุมชนทั้งหมด 25 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

4.2 ผลการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่โดดเด่นของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และ คนพิการในจังหวัดระยองมีดังนี้

4.2.1 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดระยอง ศูนย์ประชาบดี ศูนย์ OSCC บ้านพักเด็กและ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้บูรณาการการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวและปัญหาเยาวชน เริ่มจากเมื่อเกิดเหตุองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จะเป็นด่านแรกในการรับเรื่อง และเข้าไป ประสานในพื้นที่เกิดเหตุ จากนั้นจะแจ้งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ ตำรวจ และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเข้าไป ดำเนินการในขั้นตอนของการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือดำเนินคดี ต่อไป นอกจากนั้นภาคประชาสังคมจะเข้าไปดูแลไปถึงสภาพ ความเป็นอยู่ของครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ

4.2.2 สมาคมคนพิการจังหวัดระยองร่วมกับ สมาคมการค้าผลิตภัณฑ์เกษตรคนพิการจังหวัดระยอง กลุ่ม คนพิการผู้เพาะเลี้ยงแพะตำบลพังราด และชมรมคนพิการ บ่อไร่ ในการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ และดำเนิน โครงการส่งเสริมอาชีพ ให้กลุ่มคนพิการ ได้แก่ การส่งเสริม อาชีพการเลี้ยงแพะให้แก่ผู้พิการ โครงการศูนย์การเรียนรู้

คนพิการและครอบครัวตามแนวพระราชดำริด้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการฝึกอาชีพช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซด์และรถสามล้อคนพิการ อาชีพจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการ และส่งเสริมการประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการค้าผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและด้านปศุสัตว์ของคนพิการ ซึ่งเป็นการผลักดันให้คนพิการเกิดการรวมตัวและมีความเข้มแข็งทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว

4.2.3 มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบทและบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) ได้เข้าไปดำเนินโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนักเรียน ที่โรงเรียนบ้านเนินสมบูรณ์ ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง โดยมีกิจกรรมการเลี้ยงไก่ไข่ ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาและต่อยอดไปจนถึงการทำนา

5. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดเพชรบุรี

5.1 ผลการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมในด้านปริมาณของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีจำนวนมูลนิธิ สมาคม ชมรม องค์กรภาคเอกชน ที่ได้รับการรับรองขึ้นเป็น องค์กรสาธารณะประโยชน์ทั้งหมด 28 แห่ง และเป็นองค์กร สวัสดิการชุมชนทั้งหมด 300 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

5.2 ผลการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่โดดเด่นของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดเพชรบุรีมี ดังนี้

5.2.1 ภาคประชาสังคม ส่วนราชการและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้ร่วมกันในการ แก้ไขปัญหาการตั้งครุภก่อนวัยอันควรของเยาวชนในพื้นที่ และชวากะเหยิงในพื้นที่สูง โดยได้ร่วมกันรณรงค์ให้ความรู้ เรื่องการคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัวในสถานศึกษาและ ชุมชน รวมถึงมีมาตรการช่วยเหลือเด็กที่ตั้งครุภก่อนวัยอัน ควรในการอุปการะบุตรจนกว่าแม่จะพร้อมหรือบรรลุนิติภาวะ รวมทั้งโครงการเพิ่มต้นทุนให้คุณแม่วัยใส ซึ่งเป็นการเอื้อให้ กลุ่มเยาวชนที่ตั้งครุภก่อนวัยอันควรมีโอกาสศึกษาต่อและ เลี้ยงลูกเองไปพร้อมกัน และการอบรมอาชีพให้แก่ผู้ที่ไม่ต้องการ กลับไปเรียนหนังสือแต่ต้องการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว

5.2.2 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จังหวัด ได้ร่วมกับเครือข่ายสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และสถานคุ้มครองเด็ก ร่วมกันกำหนดมาตรการแก้ไข และป้องกันปัญหาเด็กทะเลาะวิวาท โดยจัดอบรมทำความเข้าใจถึงปัญหาการทะเลาะวิวาท ตั้งแต่สาเหตุของปัญหา ความ รุนแรงและโทษที่เยาวชนจะได้รับจากการทะเลาะวิวาท โดย แยกอบรมจัดทั้งกลุ่มผู้ปกครองและเยาวชนตามสถานศึกษา และชุมชน รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้แก่เยาวชน เพื่อฝึกการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ

5.2.3 ชมรมผู้สูงอายุในทุกตำบล เป็นองค์กร ที่มีความเข้มแข็งในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐในการจัดกิจกรรมช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ทั้งใน เรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ โดยมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทุกเดือน เช่น การไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การสงเคราะห์ ช่วยเหลือในสิ่งจำเป็น

5.2.4 สมาคมคนพิการจังหวัดเพชรบุรี สมาคมคนตาบอด และสมาคมผู้ปกครองเด็กออทิสติก ร่วมกัน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี องค์กร นอกเหนือ ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการอื่นๆ ได้ ประสานร่วมมือกันในการปรับสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวก ให้แก่ผู้พิการ นอกจากนี้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์เพื่อช่วยเหลือผู้พิการ (อพมก.) ได้ทำหน้าที่ ประสานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้จัดสวัสดิการกับ ผู้พิการ

6. สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัด สงขลา

6.1 ผลการศึกษาด้านสถานการณ์การมีส่วนร่วมใน ด้านปริมาณของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในจังหวัดสงขลา พบว่า มีจำนวนมูลนิธิ สมาคม ชมรม องค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองขึ้นเป็น องค์กรสาธารณะประโยชน์ทั้งหมด 374 แห่ง และเป็นองค์กร สวัสดิการชุมชน 205 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2556)

6.2 ผลการศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่โดดเด่น ของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และ คนพิการในจังหวัดสงขลา มีดังนี้

6.2.1 สมาคมเครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา และสาขาสมาคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ใน พระบรมราชูปถัมภ์ และชมรมผู้สูงอายุของตำบลประมาณ 200 แห่ง ได้ร่วมกันดูแลกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัด กิจกรรมหลัก

เป็นการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาสวัสดิการอาชีพผู้สูงอายุ โดยเน้นที่สวัสดิการด้านสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมสันทนาการ จัดเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่ขาดแคลน จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ จัดกีฬาซอล่าวณเกมส์ และกิจกรรมด้านวิชาการเพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะกันและรู้สึกว่าตนมีคุณค่า

6.2.2 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อช่วยเหลือผู้พิการ (อพมก.) ร่วมกับสมาคมคนพิการทุกประเภท สมาคมคนพิการเฉพาะด้านและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ได้ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมคนพิการในด้านอาชีพ และการจัดสวัสดิการคนพิการ โดยเน้นการดูแลคนพิการแบบเฉพาะรายบุคคลตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถดูแลตัวเองได้

6.2.3 มูลนิธิพัฒนาชีวิตชนบทและบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) ได้เข้าไปดูแลผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนและไม่มีบุตรหลานดูแล การส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

7. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

7.1 ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนของทั้ง 5 พื้นที่ศึกษา มีสภาพปัญหาหลักที่คล้ายคลึงกันในประเด็นการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังมีปัญหาในด้านการเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงาน ทั้งการเชื่อมต่อในแนวดิ่งจากหน่วยงานระดับจังหวัดคือ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) มายังหน่วยงานระดับอำเภอและหน่วยงานระดับท้องถิ่น ที่ยังขาดกลไกในการเชื่อมต่อที่ชัดเจน นอกจากนี้การเชื่อมต่อในแนวนอนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคมในการช่วยเหลือ สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนดังนี้

7.1.1 กลยุทธ์การพัฒนาเป้าหมายร่วมและแผนแม่บทระดับจังหวัดในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

7.1.2 กลยุทธ์การสร้างกลไกในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

7.1.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการทรัพยากรและความเชี่ยวชาญของเครือข่ายในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

7.1.4 กลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อพัฒนาสังคมให้ครอบคลุมการช่วยเหลือในทั้งกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

7.1.5 กลยุทธ์การส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่งานภาคประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อพัฒนาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชนพบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในเรื่องดังกล่าวนี้ ยังมีค่อนข้างน้อย ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมยังคงจำกัดอยู่เฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาในบางกลุ่ม หรือบางพื้นที่เท่านั้น ปัญหาสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ เกิดขึ้นจากกลไกของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องนี้ยังขาดการเชื่อมต่อที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการเชื่อมต่อในแนวดิ่งระหว่างหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับท้องถิ่น และการเชื่อมโยงในแนวนอนกับภาคประชาสังคมที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนและแบ่งเบาภาระของหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษาดังกล่าวนี้น่าจะสอดคล้องกับรายงานการศึกษาของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank, 2554) เรื่อง ภาคประชาสังคมในประเทศไทยที่พบว่า องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยยังขาดเครือข่ายที่แข็งแกร่งจากส่วนกลาง ซึ่งแตกต่างจากหลายประเทศในภูมิภาค แต่ความหลากหลายของภาคประชาสังคมในประเทศไทยและความสนใจในระดับภูมิภาคขององค์กรเหล่านี้ ทำให้มีเครือข่ายเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อทำงานในประเด็นที่หลากหลาย แต่เครือข่ายดังกล่าวยังคงค่อนข้างกระจัดกระจาย และผลการศึกษาดังกล่าวนี้น่าจะสอดคล้องกับการศึกษาของ วิฑารีย์ เกี่ยวกับ (2556, น. 171-176)

เรื่องการก่อรูปและการขยายตัวขององค์กรประชาสังคม
ท้องถิ่นในภาคตะวันออก : กรณีศึกษามูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ
ที่พบว่า มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเกิดจากการทำงานโดยใช้
รูปแบบของเครือข่าย เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์
เคียงกันร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อต้องการสร้างพื้นที่
สาธารณะในการจัดการบริหารชุมชนอย่างมีส่วนร่วมด้วย
ตนเอง รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรณ์ยพล
จิรารัตนวัฒนา (2554, บทคัดย่อ) เรื่องบทบาทในการมี
ส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนในเขต
องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองคาย อำเภอหางดง จังหวัด
เชียงใหม่ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการ
พัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาและอุปสรรคที่
ทำให้การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมยังขาดประสิทธิภาพ
และความร่วมมือเท่าที่ควร เกิดจากการขาดการประสานงาน
และการเกิดปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่ม ซึ่งการที่เกิดข้อค้น
พบในประเด็นดังกล่าวในนี้อาจเนื่องมาจาก ลักษณะของ
ประชาสังคม (อนุชาติ พวงสำลี, 2542, น. 290) ในประเทศไทย
ยังขาดความหลากหลายทั้งในลักษณะพื้นที่ ลักษณะของ
กิจกรรมและลักษณะของการรวมตัวกัน ซึ่งความหลากหลาย
จะช่วยให้กลุ่มมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันสูง อีกทั้งยังขาดการ
ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การที่ภาค
ประชาสังคมยังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ
และคนพิการในชุมชนค่อนข้างน้อย เนื่องจากภาคประชาสังคม
ในประเทศไทยยังขาดกลยุทธ์สู่ความสำเร็จของประชาสังคม
(ประเวศ วะสี, 2541, น. 11-12) ในบางประเด็น ไม่ว่าจะเป็น
ในส่วนของการปลุกจิตสำนึก (Public Consciousness)
ซึ่งจะทำให้ประชาสังคมขับเคลื่อนด้วยความร่วมแรงร่วมใจ
ก่อให้เกิดความสัมพันธียั่งยืนเป็นเครือข่าย รวมถึงกลยุทธ์การ
ผนึกกำลัง (Empowerment) ทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ใน
การแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกัน และจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง
อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา และภาคประชาสังคม
หลายแห่งยังขาดเทคนิคการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ซึ่งจะสามารถแสดงถึงพลังของประชาสังคม (เอนก เหล่าธรรม
ทัศน์, 2550, น. 75) โดยภาคประชาสังคมควรมีการเชื่อมโยง
ความร่วมมือต่างๆ จากสื่อมวลชน ภาครัฐ องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นและประชาชน ในรูปแบบของเครือข่ายทางสังคม
(Social Network) เพื่อเป็นการรวบรวมพลังทางสังคมที่ยิ่งใหญ่
และสนับสนุนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของประชาสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำมา
กำหนดเป็นข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาค
ประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ
ในชุมชนได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบาย
เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาสังคมและภาคส่วนต่างๆ
ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

1.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด (พมจ.) ในทุกจังหวัดต้องร่วมกันขับเคลื่อน
นโยบายเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมและ
ภาคส่วนต่างๆ ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ
ในชุมชน ทั้งในมิติของการเพิ่มเติมกิจกรรมของเครือข่ายที่มีอยู่
ในปัจจุบัน และการเพิ่มจำนวนเครือข่ายในการช่วยเหลือเด็ก
สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

2.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ควรจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้แก่สำนักงาน
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) จนกว่า
จะสามารถพัฒนาองค์กรในระดับอำเภอและระดับท้องถิ่นขึ้น
มาเป็นกลไกในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของส่วนต่างๆ ใน
การช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

2.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรทางการ
บริหารและความเชี่ยวชาญของเครือข่ายในการช่วยเหลือเด็ก
สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ พร้อมทั้งนำฐานข้อมูลมาใช้
ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรแสวงหาเครือข่ายในพื้นที่ที่มี
ศักยภาพ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกลยุทธ์การพัฒนา เป้าหมาย
ร่วมและแผนแม่บทในระดับจังหวัดในการช่วยเหลือเด็ก สตรี
ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

3.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรดำเนินการคัดเลือกหน่วยงานประชา
สังคมที่มีความพร้อมและมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถใน
การปฏิบัติงาน เพื่อเป็นตัวแทนของ พมจ. ในการเชื่อมต่อและ
ประสานการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี
ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

3.3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรเร่งประชาสัมพันธ์วิธีการในการใช้งานฐานข้อมูล และประโยชน์ของฐานข้อมูลทรัพยากรทางการบริหารและความเชี่ยวชาญของเครือข่ายในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

3.4 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรเร่งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งภาคีเครือข่ายเดิมและการแสวงหาภาคีเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

3.5 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรนำมาตรการจูงใจต่างๆ เข้ามาใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ ภาคประชาสังคมและภาคส่วนต่างๆ ในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชน อาทิ การประกาศเกียรติคุณให้แก่องค์กรที่มีผลงานโดดเด่น เป็น “องค์กรรวมน้ำใจ” การให้ส่วนลดภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรณีย์พล จิรรัตน์วัฒนา. (2554). *บทบาทในการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการพัฒนาชุมชนในเขตองค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองคาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองการเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ฐิตารีย์ เกี้ยวคุ้มภัย. (2556). *การก่อรูปและการขยายตัวขององค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่นในภาคตะวันออก : กรณีศึกษามูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี*.

ประเวศ วะสี. (2541). *ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมปาฐกถาพิเศษป่วย อังภาภรณ์*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *จำนวนองค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2556, จาก <http://www.m-society.go.th>

สำนักนโยบายและกลยุทธ์ศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). *นโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพเทัญวณิช.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *สถิติปัญหาสังคมจำแนกรายภาคและรายจังหวัด ประจำปี 2555*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

อนุชาติ พวงสำลี, อาภรณ์ จันสมวงศ์ และพีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล. (2542). *โครงการความร่วมมือเพื่อการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). *การเมืองของพลเมือง : สู่สหธรรมใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ.

Asian Development Bank. (2554). *ภาคประชาสังคมในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2556, จาก http://www.adb.org/Documents/Fact_Sheets/THA.pdf

ผู้เขียนบทความ

ดร.กิจฐเขต ไกรवास

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

E-mail : dr.phukit@hotmail.com

ผู้ร่วมวิจัย

ดร.วัลลภ ศัพท์พันธุ์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

E-mail : vallop2496@hotmail.com

นางสาวอาภาภรณ์ สุขหอม

มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย

เลขที่ 236 วังมุขแลนด์ ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง

จังหวัดชลบุรี 20130

E-mail : iam24@hotmail.com